

В. И. Торкатюк, И. А. Дмитрук, Г. В. Стадник и др. – Х.: ХНАГХ, 2004. – 552 с.

7.Шутенко Л. Н. Технологические основы формирования и оптимизации жизненного цикла городского жилого фонда (теория, практика, перспективы) / Л. Н. Шутенко. – Х.: Майдан, 2002. – 1052 с.

8.Бандурка І. В. Приватизация державного житлового фонду – основа функціонування ринкових відносин в Україні: наук.-практ. посіб. / І. В. Бандурка / Університет внутрішніх справ – Х.: Ун-т внутр. справ, 1998. – 57 с.

9.Гальянтич М. К. Житлове право України: навч. посіб. / М. К. Гальянтич. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 498 с.

10.Гальянтич М. К. Житло як об'єкт правовідносин / М. К. Гальянтич / Академія правових наук; НДІ приватного права і підприємництва. – К., 2006. – 56 с.

11.Житлово-комунальні послуги в Україні. Нормативно-правове регулювання: [зб. законодав. актів] / О.М. Роїна (упоряд.). – К.: Скіф; КНТ, 2008. – 565 с.

12.Гура Р. М. Житлове законодавство України: посіб. / Р. М. Гура / Академія адвокатури України. Школа адвокатської підготовки. – К.: Прецедент, 2006. – 104 с.

13.Кучеренко І. М. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку як особлива форма утримання приватного житлового фонду / І. М. Кучеренко / Академія правових наук України; НДІ приватного права і підприємництва. – К.: НДІ приватного права і підприємництва АПРН України, 2006. – 35 с.

14.Житлове законодавство України: стан та шляхи удосконалення / М. К. Гальянтич, О. С. Аврамова, С. М. Звізда та ін. / Академія правових наук України; НДІ приватного права і підприємництва. – К.: КВІЦ, 2006. – 564 с.

15.Кравченко В. І. Житлове будівництво і розвиток міст: Нові тенденції / В. І. Кравченко, К. В. Паливода / Міжнародний ін-т фінансів. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 117 с.

16.Лебедев М. М. Планування та організація робіт з утримання житлових і громадських будівель та споруд / М. М. Лебедев, І. М. Третьяков. – К.: Автограф, 2006. – 214 с.

Отримано 28.09.2012

УДК 631.152

Л.В.ЛЕВКОВСЬКА, д-р екон. наук, К.І.РИЖОВА, канд. екон. наук

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», м. Київ

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВОДОГOSПОДАРСЬКО-МЕЛІОРАТИВНОГО КОМПЛЕКСУ В КОНТЕКСТІ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Розглядаються питання інноваційного розвитку водогосподарсько-меліоративного комплексу та акцентується увага на створенні передумов його інвестиційної привабливості.

Рассматриваются вопросы инновационного развития водохозяйственно-мелиоративного комплекса и акцентируется внимание на создании предпосылок его инвестиционной привлекательности.

The questions of innovative development of a water meliorative complex are examined and attention on creation of pre-conditions of his investment attractiveness is accented.

Ключові слова: інноваційний розвиток, водогосподарсько-меліоративний комплекс, інвестиційна політика.

Прискорений економічний розвиток, структурні, техніко-технологічні та організаційно-економічні зміни, які відбуваються у виробничій діяльності, є наслідком не стільки глобалізаційних процесів, скільки результатом реалізації науково-технічних та інноваційних розробок, що уособлюють у собі новітні знання в усіх галузях науки.

Як відмічає Каракай Ю., тільки на інноваційному шляху можливо гармонізувати відносини між людиною і природою. Науково-технічні досягнення дозволяють зменшити використання невідновних ресурсів і шкідливі викиди за рахунок раціоналізації структури виробництва й споживання, а також поширення рециклічних технологій. Ці проблеми є особливо актуальними з огляду на прийняття світовим співтовариством концепції сталого розвитку у ХХІ ст., яка передбачає стабільну екологічну рівновагу. Отже, вплив інновацій на навколишнє природне середовище також не можна не враховувати [1].

Теоретично розвиток інновацій та широкомасштабне використання інноваційних розробок повинні здійснюватися насамперед у тих галузях і сферах економіки, які виробляють споживчі товари або надають виробничі та невиробничі послуги. Зубець М. та Тивончук С. зазначають, що реалії розвитку аграрного виробництва в третьому тисячолітті вказують на життєву необхідність його подальшого ефективного функціонування виключно по інноваційній моделі [2]. Проте практично все залежить, з одного боку, від економічної та інвестиційної політики держави й поведінки суб'єктів господарської діяльності, обсягів і структури інвестицій, можливості концентрувати останні на найбільш пріоритетних та ефективних напрямках і, з іншого, – від стабільності політичної, соціально-економічної ситуації та сприятливого інвестиційного клімату в державі. Що ж до водогосподарсько-меліоративного комплексу України, то, незважаючи на його пріоритетне соціально-економічне, стратегічне значення для суспільства, саме вкрай складне фінансово-економічне і соціальне становище аграрної сфери цього комплексу не стимулює суб'єктів підприємницької діяльності інвестувати кошти в його інноваційний розвиток.

Аналіз останніх досліджень [1-3] доводить, що сьогодні проблеми розвитку інноваційної діяльності досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-економісти.

Проте, питання, пов'язані з дослідженням процесів та інструментів інноваційного розвитку водогосподарсько-меліоративного комплексу, одного з енерго- та водоемних є недостатньо вивченими і мало висвітленими, що обумовлює необхідність їх подальшого вивчення.

Ринкові трансформації, які відбулися в останнє десятиріччя в Україні, та необхідність створення у державі конкурентоспроможної економіки, вимагають радикальних змін у розвитку і функціонуванні водогосподарсько-меліоративного комплексу, істотного підвищення ефективності використання як уже створеного виробничого потенціалу, так і інвестицій, які спрямовані на його подальше оновлення й технічну модернізацію з урахуванням вимог ринкових відносин і ресурсо-екологічної безпеки функціонування зазначених комплексів.

Метою статті є обґрунтування необхідності впровадження інноваційних перетворень у процесі модернізації водогосподарсько-меліоративного комплексу.

Враховуючи той факт, що водогосподарсько-меліоративний комплекс України характеризується сформованим виробничим потенціалом і обмеженими можливостями нового будівництва, головна роль у подальшому розвитку меліорації має належати процесам реконструкції, модернізації гідромеліоративних систем, заміні морально застарілих технологій поливу новими, які забезпечать екологічно збалансовану й ресурсозберігаючу технологію водокористування. Але, якщо в галузях промисловості є значні резерви для зменшення витрат води за рахунок впровадження водозберігаючих технологій та систем оборотного водопостачання, то в зрошувальному землеробстві ця проблема вирішується досить складно. Проте застосування прогресивної техніки (лазерно-радарних, ультразвукових датчиків дистанційного виміру вологості ґрунту та спектрофотометрів) та новітніх ресурсозберігаючих технологій (високо- та низьконапірного краплинного зрошення, приповерхневого мікродощування, краплинно-імпульсного дощування ґрунту) здатне забезпечити (в умовах дефіциту водних ресурсів) зменшення техногенного навантаження на довкілля й підвищити економічну ефективність землеробства на меліорованих землях, знизити рівень споживання води на 15%, а електроенергії – на 10%.

Досвід більшості країн Євросоюзу показує, що їх державна політика спрямована на підтримку гідромеліоративних заходів. В зв'язку з цим вони значною мірою беруть на себе фінансування меліоративних програм, проводять пільгове кредитування землекористувачів, здійснюють передачу меліорованих земель в довгострокове користування фермерам та ін. Така діяльність вимагає значних коштів, загальнодержавного планування, оскільки чисто ринкові важелі не можуть вирішити цю задачу. Тому практично в усіх розвинених країнах Європи існують загальнодержавні програми землеустрою і меліорації земель з державним фінансуванням чи субсидуванням [3]. Інвестиції направляються не лише на про-

грами розвитку гідромеліоративних систем, але і на компенсацію експлуатаційних витрат (таблиця).

Джерела формування інвестицій на створення та підтримку гідромеліоративних систем

Країна	Інвестиції в будівництво меліоративних систем	Експлуатаційні витрати	Плата за воду водокористувачами
США	Державний бюджет	Державний бюджет	0,04-1,0 дол./м ³ з державною дотацією 36-97%
Ізраїль, Індія, Індонезія, Ірак, Іран	Державний бюджет	Державний бюджет	0,002-0,014 дол./м ³ диференційовано від площі та додаткового доходу
Японія	Державний бюджет + 20% за рахунок фермерів	Державний бюджет + 60% за рахунок фермерів	Ціна пропорційна площі зрошення
Болгарія, Греція, Іспанія, Італія, Португалія, Франція	Державний бюджет + місцеві бюджети, частково за рахунок фермерів	Державний бюджет + місцеві бюджети, частково за рахунок фермерів	Ціна пропорційна площі зрошення
КНР	Державний бюджет	Державний бюджет	Безкоштовно

Незадовільний стан використання меліорованих земель в Україні потребує пошуку нових організаційних і економічних форм сільськогосподарського виробництва на цих землях у період трансформації господарського механізму. Для цього необхідно у короткі терміни перейти від екстенсивної та затратної моделі до моделі сталого, екологічнобезпечного і конкурентоспроможного розвитку водогосподарсько-меліоративного комплексу. Тільки таким шляхом та на основі широкомасштабного впровадження в практику інновацій і досягнень науково-технічного прогресу можна успішно вирішити завдання істотного підвищення економіко-екологічної ефективності функціонування водогосподарсько-меліоративного комплексу України.

Наріжні принципи інноваційної стратегії розвитку зрошуваного землеробства в ринкових умовах повинні включати в себе застосування сучасних інноваційних технологій у водогосподарсько-меліоративному комплексі, комплексну еколого-економічну реструктуризацію, оптимізацію та адаптацію з урахуванням раціональних соціально-економічних і природно-екологічних особливостей регіонів України.

Інноваційна політика повинна сполучатися з інвестиційною політикою, яка спрямована на стимулювання інвестицій і одночасно стимулює також інновації в тій частині, де інвестиції виступають базою для матеріалізації нововведень. При цьому активізація інноваційних процесів породжує додатковий попит на інвестиції. Розподіл та цілеспрямоване

використання фінансових ресурсів, які формуються у всіх підрозділах суспільного виробництва, є важливим джерелом розширення виробництва та інноваційного розвитку. Від того, на які заходи і в яких обсягах спрямовуються державні та приватні фінансові ресурси, залежить поліпшення технічного рівня виробництва, зростання його масштабів, створення передумов для підвищення продуктивності праці й розвитку країни в цілому.

Серед основних шляхів сприяння впровадженню сучасних інноваційних зрушень у водогосподарсько-меліоративному комплексі можна назвати наступні:

- створення системи державного стимулювання водозберігаючих і водоохоронних розробок;

- економічне стимулювання водозберігаючої інноваційної діяльності підприємств (надання пільг суб'єктам підприємницької діяльності, що придбали ліцензії чи патент) на екологічні інновації у гідромеліоративній галузі, впровадили водозберігаючі технології;

- необхідно створити сприятливі економічні умови для відновлення інвестиційної активності як на основі посилення ролі держави, так і за рахунок коштів сільськогосподарських товаровиробників, шляхом зниження оподаткування коштів, що направляються на розширення виробничої бази гідромеліоративного комплексу;

- відшкодування за кошти бюджету частини відсотків за кредити, отримані сільгоспвиробниками у комерційних банках на переозброєння внутрішньогосподарської меліоративної мережі;

- введення інноваційного податкового кредиту для підприємств, що фінансують розробку екологічних інновацій у водогосподарсько-меліоративному комплексі.

На наш погляд, серед першочергових заходів державного регулювання інноваційної політики у водогосподарсько-меліоративний комплекс України слід вважати такі: створення інфраструктури ринку інновацій, створення спеціальних інноваційно-інвестиційних банків для концентрації капітальних ресурсів на цілі інновацій, організація державного страхування можливих ризиків у процесі інноваційної діяльності.

Реалізація цих заходів буде можливою і успішною при умові створення в Україні загальнодержавної інноваційної системи, спрямованої на розвиток і реалізацію інноваційної політики. Органічне поєднання інноваційної та інвестиційної діяльності, зростання обсягів вкладання коштів у сучасні інноваційні технології та виробництво інноваційних продуктів слід розглядати як найважливішу перспективу ефективного і сталого розвитку водогосподарсько-меліоративного комплексу.

Від того наскільки послідовно і повною мірою будуть використані господарські механізми та інструменти інноваційного управління залежить ефективність переходу водогосподарсько-меліоративного комплексу до нового етапу інноваційного розвитку.

Процес формування і становлення ринку інноваційної продукції й організаційно-економічного механізму вимагає також належного інвестиційного забезпечення. Як правило, саме інвестиція є безпосереднім носієм інновацій. В теорії використання інвестицій, прийнято вважати, що чим нижчий рівень використання інвестицій, тим у більшій залежності економічні райони перебувають від впливу на сільське господарство природних факторів. І навпаки, чим вищий рівень ефективності інвестицій у сільське господарство, тим легше переборюються труднощі, пов'язані із сільськогосподарським виробництвом і природно-кліматичними умовами. Таким чином, мова йде про створення передумов для активізації інвестиційної діяльності в меліорацію земель.

Суб'єктами інвестиційного процесу у водогосподарсько-меліоративному комплексі можуть бути як сама держава, так і сільськогосподарські підприємства, вітчизняні та іноземні інвестори, інвестиційні та венчурні фонди, недержавні пенсійні фонди, лізингові компанії, страхові компанії та інші юридичні та фізичні особи тощо. З цією метою доцільно вирішити питання про створення спеціального інноваційно-інвестиційного фонду за рахунок бюджетних коштів, бюджетів різних рівнів і за участю комерційних банків, підприємницьких структур, приватних інвесторів.

Проте за існуючої економічної ситуації в країні державний бюджет не в змозі профінансувати значні витрати на меліорацію. Тому має певний сенс пропозиція, коли частину коштів на експлуатацію меліоративних систем візьмуть на себе інші суб'єкти економічних відносин, наприклад, територіальні органи самоврядування, спілки, а також зацікавлені фізичні особи, організації через сплату цільових податків або виокремленого фінансування.

Проте висока вартість позичкового капіталу і ризикованість довгострокового кредитування не сприяють залученню потенційних інвесторів до реалізації водоохоронних проектів, тому перспективним напрямком інвестиційного процесу міг би стати лізинг основних фондів водогосподарського призначення, що передбачає використання таких інструментів державної підтримки, як: співфінансування із бюджету витрат лізингоотримувача, субсидування відсоткових ставок за кредитами, надання податкових і митних пільг по проектах, які забезпечують впровадження водозберігаючих і водоохоронних технологій за допомогою лізингу. Для цього, перш за все, потрібно вдосконалити існуючу норма-

тивно-правову базу.

Висновок. Для створення ринку інноваційної продукції у водогосподарсько-меліоративному комплексі на нашу думку, необхідно сформувати систему правових, організаційних і фінансово-економічних механізмів, що регулюють взаємовідносини між виробниками науково-технічної й інноваційної продукції та її споживачами в усіх галузях і сферах даного комплексу. Тобто йдеться про формування єдиного організаційно-економічного механізму регулювання і стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності у водогосподарському комплексі. Наскільки ефективним буде такий механізм, настільки результативною буде і практична реалізація науково-технічних, інноваційних розробок у водогосподарсько-меліоративному комплексі.

В умовах дефіциту бюджетних коштів і власних інвестиційних ресурсів розвиток ринку специфічних водосервісних послуг, шляхом створення спеціалізованих водосервісних фірм є одним із перспективних економічних механізмів залучення інвестицій у водогосподарсько-меліоративний комплекс.

1.Каракай Ю. Роль держави у стимулюванні інноваційної діяльності / Ю. Каракай // Економіка України. – 2007. – №3. – 92-96 с.

2.Зубець М. Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві / М. Зубець, С. Тивончук. – К.: Аграрна думка, 2004. – 191 с.

3.Бондарик И.Г. Государственная политика в области мелиорации и водного хозяйства в странах Евросоюза (на примере Германии и Франции) / И.Г. Бондарик, Е.Л. Воронова // Мелиорация и водное хозяйство. – 2007. – № 5. – С. 43-45.

Отримано 19.09.2012

УДК 658.15

М.В.ПОЛУЯНОВА

Донецький національний технічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Запропоновано пропозиції щодо вдосконалення управління інвестиційною привабливістю підприємств теплопостачання за допомогою показника еластичності. Зроблено розрахунок економічного ефекту.

Предложено совершенствование управления инвестиционной привлекательностью предприятий теплоснабжения с помощью показателя эластичности. Проведен расчет экономического эффекта.

Perfection of management of investment attractiveness of enterprises of heat supply is offered by means of index of elasticity. The calculation of economic effect is produced.

Ключові слова: теплопостачання, інвестиційна привабливість, модель Дюпона.

На сучасному етапі розвитку економіки України галузь житлово-